

ULUSLARARASI AFET RİSKLERİNİN AZALTILMASI GÜNÜ
13 EKİM (2022)

Doğa veya insan kaynaklı bir tehlikenin bir toplum üzerinde gösterdiği etki sonucu ortaya çıkan fiziksel, ruhsal ve sosyal olarak yaralanmış/hastalanmış çok sayıda insana gereksinim duyduğu sağlık hizmetinin, niceliksel ve/veya niteliksel nedenlerle, yerel imkanlarla sunulamaması ve meydana gelen arz-talep dengesizliği sonucu insanların organ ve uzuv kaybetmeye, ölmeye başlamasına, bu durumla başa çıkabilmek için o toplumun dışarıdan yardım almaya gereksinim duymasına afet denir.¹Afetler; klasik olarak doğa kaynaklı ve insan kaynaklı afetler olarak sınıflandırılabilir. Sınıflama ne olursa olsun temel olarak afete insan davranışlarının yol açtığı unutulmamalıdır.²

Afet yönetimi zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme olmak üzere dört evreyi kapsamaktadır. Afetlerde ve acil durumlarda sağlık hizmetleri risk yönetimi ilkeleri doğrultusunda planlanmakta ve yönetilmektedir.³Risk yönetimi ilkeleri; korunma, zarar azaltma ve hazırlık faaliyetleri yoluyla tehlikelerin etkilerini azaltmayı amaçlamaktadır.⁴Afet zararlarının azaltılması, birincil ve ikincil zarar azaltma ile mümkün olmaktadır. Birincil zarar azaltımı, tehlikenin varlığını ortadan kaldırarak ve/veya incinebilirliği azaltarak yapılmaktadır. Birincil zarar azaltma afetin oluşmasını önlemeyi, ikincil zarar azaltma ise tehlikenin etkilerini azaltmayı hedeflemektedir.² Afetin başlamasını takip eden günler ve haftalar içinde müdahale çalışmaları, aylar ve yıllar içinde iyileştirme çalışmaları yürütülmektedir.⁴

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, afet risklerinin azaltılması ile ilgili farkındalığı küresel olarak geliştirmek için 13 Ekim'i "Uluslararası Afet Risklerinin Azaltılması Günü" olarak belirlemiştir. Mart 2015'te kabul edilen Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi 2015-2030, küresel afet riskinin azaltılması ve kayıpların önlenmesi için önemlidir. Sendai Çerçevesi'nde, afet riskini ve kayıpları azaltma konusunda ilerlemeyi ölçmek için yedi küresel hedef ve 38 gösterge bulunmaktadır. 2022 yılı Uluslararası Afet Risklerinin Azaltılması Günü'nün teması, herkes için erken uyarı ve erken eylem ile ilgilidir. Bu yıl Uluslararası Gün, Sendai Çerçevesi'nin G Hedefi olan 2030 yılına kadar çoklu tehlike erken uyarı sistemleri, afet risk bilgileri, değerlendirmeleri ve bunlara erişimi önemli ölçüde artırmaya odaklanacaktır.⁵

¹Altıntaş KH." Deprem Kaynaklı Afetler ve Sağlık Riskleri", Halk Sağlığı İle İlgili Güncel Sorunlar ve Yaklaşımlar, D. Aslan, Ankara Tabip Odası, Ankara, 2009; 193-197.

²Altıntaş KH., " Afetler ve Afet Tıbbı", Halk Sağlığı Temel Bilgiler Cilt 2, Güler Ç., Akın L., Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 2012; 1106-1131.

³ [Internet] <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/05/20210525-3.htm> Erişim Tarihi: 04.10.2022

⁴ [Internet] <https://www.un-spider.org/risks-and-disasters> Erişim Tarihi: 04.10.2022

⁵[Internet] <https://iddrr.undrr.org/publication/concept-note-international-day-disaster-risk-reduction-2022> Erişim Tarihi: 04.10.2022

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2022/2023-5)

Erken uyarı sistemleri; tehlike izleme, afet riski değerlendirme, iletişim, hazırlık faaliyetlerinden oluşur ve bireylerin, toplumların, devletlerin afet risklerini azaltmak için zamanında harekete geçmelerini sağlar. Çoklu tehlike erken uyarı sistemleri, bir veya daha fazla tehlike konusunda uyarı yeteneğine sahiptir.⁶ Erken uyarı sistemi ile fırtınalara, sel ve tsunamilere, sıcak hava dalgalarına, orman yangınlarına, kum fırtınalarına, volkanik patlamalara, depremlere ve diğer birçok tehlikeye karşı tedbir alınması sağlanabilir. Yirmi dört saate kadar olan erken uyarı, oluşabilecek zararı %30 azaltabilir.⁴

Erken uyarı sistemi oluşturulurken dikkat edilmesi gerekenler şunlardır:

- Tek başına, eş zamanlı veya kademeli olarak meydana gelebilecek farklı tehlikeleri tespit etmek için tasarlanmalıdır.
- Anlaşılabilir ve uygulanabilir uyarı mesajları sağlamalı, tehlike tespitinden eyleme kadar tüm aralığı kapsamalıdır.
- Afet kaynaklı oluşabilecek zararı azaltmak için insanların uyarıya yanıt olarak zamanında ve uygun bir şekilde hareket etmelerini sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır.⁷

AFAD tarafından afet ve acil durumlara ilişkin tehlike ve uyarı haberlerinin vatandaşlara iletilmesi için Bütünleşik İkaz ve Alarm Sistemi kurulmuştur.⁸ Bütünleşik İkaz ve Alarm Sistemi; hava taarruzları, kimyasal, biyolojik, radyolojik, nükleer tehdit ve tehlikelere karşı Hava Kuvvetleri Komutanlığı'ndan alınacak olan ikaz ve alarm haberleri ile tehlike haber kaynağı olan kurumlardan alınacak afet ve acil durum tehlikesi haberlerinin İl Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri'ne çevrimiçi olarak iletilerek tehdit altında kalabilecek bölgelerdeki halkın uyarılmasını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Haber Alma ve Yayma Sistemi (HAY), İkaz ve Alarm (Siren) Sistemi, Mesajla Uyarı Sistemi (MUS) olmak üzere üç alt bileşenden oluşmaktadır. HAY sistemi ile yoğun yağmur ve kar yağışı ile oluşabilecek sel, çığ düşmesi gibi afetlere hazırlıklı olunması için yapılacak yağış uyarıları; orman yangınından etkilenebilecek yerleşim yerlerinin boşaltılması konusunda yapılacak uyarılar; yoğun yağışlar sonrasında barajlarda meydana gelebilecek taşkınlar konusunda yapılacak uyarılar; bulaşıcı hastalıklar konusunda yapılacak uyarılar; nükleer ve radyolojik kaza ve tehlike durumları ile ilgili uyarılar halka yapılacak duyurulara esas olmak üzere İl Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri'ne aktarılmaktadır. Aktarılan tehdit ve tehlike haberleri İkaz ve Alarm Sistemi ile halka duyurulacaktır. Mesajlı Uyarı Sistemi ise tehdit altında olan yerleşim bölgelerine cep telefonu ve sosyal medya mesajlarının gönderilmesini sağlamaktadır.⁹

⁶ [internet] <https://www.undrr.org/terminology/early-warning-system> Erişim Tarihi: 05.10.2022

⁷ [Internet] <https://iddrr.undrr.org/learn> Erişim Tarihi: 04.10.2022

⁸ [internet] <https://www.afad.gov.tr/afad-ikaz-ve-alarm-sistemi-ikas-yagislardan-once-telefonlara-erken-uyari-gonderdi> Erişim Tarihi: 05.10.2022

⁹ [internet] <https://www.afad.gov.tr/butunlesik-ikaz-alarm-sistemi-projesi-ikas0> Erişim Tarihi: 05.10.2022